VTT:n vastaus 13.10.2022 koskien asiantuntijapyyntöä asiassa HE 174/2022 vp

Asiantuntijalausunto: Ympäristövaliokunta perjantai 14.10.2022 klo 10.10 / HE 174/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Asiantuntijapyyntö koskee Hallituksen esittämää muutosta uusiutuvien polttoaineiden jakeluvelvoitelakiin, jonka mukaisesti jakeluvelvoitetta alennettaisiin 7,5 prosenttiyksiköllä vuodeksi 2023, aiemmasta 21 %:sta 13,5 %:iin. Jakeluvelvoitteen alentaminen toteutettaisiin varautumisen ministeriryöryhmän linjauksen 7.4.2022 mukaisesti, jonka tavoitteena on laskea polttoaineiden voimakkaasti nousseita pumppuhintoja. Vuoden 2023 jakeluvelvoitteen alentamisen lisäksi esitys sisältää vuosien 2022 ja 2023 osalta menetettyjen päästövähenemien korvaamisen nostamalla jakeluvelvoitetta erityisesti vuosina 2024 ja 2025. Jakeluvelvoitetta nostettaisiin vuonna 2030 lisäksi 34%:iin, liittyen taakanjakosektorin päästövähenemävelvoitteisiin.

VTT esitti näkemyksensä jakeluvelvoitteen tilapäiseen laskemiseen lausunnossaan 7.6.2022 asiassa HE 85/2022 vp. Muutos saattaa hidastaa uusiutuvien polttoaineiden tuotantokapasiteetin kasvuun tähtääviä investointeja ja siten hidastaa ilmastotavoitteiden saavuttamista. Lisäksi muutos lisää riippuvuuttamme erityisesti fossiilisesta dieselistä, sillä uusiutuvalla dieselillä katetaan tällä hetkellä merkittävä osa jakeluvelvoitteesta. Tilanteessa, jossa useat valtiot laskisivat jakeluvelvoitteitaan, fossiilisten polttoaineiden lisääntynyt kysyntä voisi nostaa edelleen polttoainehintoja Ukrainan sodan myötä häiriintyneillä fossiilisen öljyn markkinoilla.

Polttoaineiden pumppuhintojen laskemiseksi tarvitaan silti ohjauspolitiikan keinoja, sillä liikennesektori ei pystyne reagoimaan äkillisiin nousuihin polttoaineen hinnoissa riittävän nopeasti. Esimerkiksi sähköiseen ajoneuvokantaan siirtymistä rajoittaa ajoneuvojen saatavuus erityisesti raskaaseen tieliikenteeseen. Pumppuhintojen laskeminen heikentää kuitenkin kulutusta vähentämään kannustavaa hintaohjausta.

Jakeluvelvoitteen lasku vuosina 2022 ja 2023 aiheuttaa merkittävän nostotarpeen velvoitteelle 2024-2030 taakanjakosektorin päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Jakeluvelvoitteen laskun rajaaminen ajallisesti mahdollisimman lyhyeksi aiheuttaa pienimmän häiriön uusiutuvien polttoaineiden tuotannon investointeihin, sekä vähentää pumppuhintojen nousupaineita jakeluvelvoitteen taas noustessa päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Raaka-öljyn markkinahintojen palattua jälleen Ukrainan sotaa edeltävälle tasolle, tarve hillitä pumppuhintoja tilapäisin ohjauspolitiikan keinoin on lieventynyt. Polttoaineiden hintaan vaikuttaa kuitenkin edelleen nostavasti mm. pullonkaulat jalostuskapasiteetissa.

Merkittävä osuus Suomessa kulutetusta uusiutuvasta polttoaineesta pohjautuu kotimaisiin raaka-aineisiin ja on tuotettu Suomessa. Vaikka korvaavia markkinoita voi löytyä, jakeluvelvoitteen muutos vaarantaa uusiutuvien polttoaineiden kysyntää ja voi lykätä investointeja uuteen kapasiteettiin. Jakeluvelvoitteen alentamisen sijaan kohdennetummin keinoin saattaisi olla mahdollista välttää liikenteen päästöjen nousu vaikutuskaudella, vaarantamatta vaadittuja investointeja uusiutuvien polttoaneiden tuotantoon.